

॥ श्री ॥

अथ श्री त्रिक्रमपंडिताचार्यसूत श्री नाबायणपंडिताचार्यरिचितः

॥ श्री मध्वरिजयः ॥

५. पंचमः सर्गः

वेदांतविद्यानिजराज्यपालने संकल्पमानो गुरुणा गरीयसि ।

अद्वैतेता अभिषिच्यते पूबा स र्वाविधिर्वाविजपूर्वितैबथ ॥ ५.१ ॥

आनंदरूपस्य पबस्य पात्र धीः आनंदसंदायिसुशाम्भकृत स यत ।

आनंदतीर्थेति पदं गुरुदितं वडूर तस्यात्यनुरूप रूपकम ॥ ५.२ ॥

कदाचिदत्रोपययौ यतिः सखा गोरिंदबुद्धेर्वहुशिष्यसंरुतः

अमुष्य शिष्या अनुमानशिफिताः तदाहजिगीषन गुरुबुद्धिमुक्तताः ॥ ५.३ ॥

विदा सुसाध्येत्यनुमानमत्र तैः प्रायुज्यताहशु प्रतिपक्वभीषणम

अखंडयद र्यक्तमखंड धीविदं स पक्वदक्कः फणिनं रिवाडिर ॥ ५.४ ॥

अथापि मिथ्या रिमतं मतंरतो रिवाद निर्मुक्त रदित्यरादि तैः ।

अनेन सत्यं रिमतं मतंरतो यथा घटादीत्यनुमा न्यगद्यत ॥ ५.५ ॥

हेतोवतिर्याप्तिरवादि तैर्यदा सकौतुकैस्तूर्णमसाररिस्मयः ।

न शुक्तिरूप्यादि मतं यदन्यथा मतं तदित्यादि रदन जिगाय तान ॥ ५.६ ॥

तत्रेहप्यतत्रे रिमतेहनुमां रदन तदप्रतिष्ठां प्रतिपादुकः स्वरयम ।

रिजित्य रिश्रान रिदूषः सभास्वसौ जगाम नाम्नाहप्यनु मान तीर्थताम ॥ ५.७ ॥

সমস্তবাদীংদ্রগজপ্রভংগদঃ চবন্বন্যাং প্রতিপক্ষকাংক্ষয়া |
বেদদ্বিষাং যঃ প্রথমঃ সমায়মৌ স বাদিসিংহোহত্র সবুদ্ধিসাগৰঃ || ৫.৮ ||

তস্যোৰ্দুর্গব্রতো জিগীষয়া নিশাতমাদত্ত মুকুংদধীর্দ্রতম |
স্বশিষ্যহস্তেন মঠাংতবেষুধেঃ সুপক্ষদক্ষং সুখতীর্থমার্গগম || ৫.৯ ||

জৈত্রং প্রজিজ্ঞাসু কুতূহলাকুলং নৃগাং কুলং প্রংব্রিতং নিশাময়ন |
অব্দতোপেত্য গুরুং গৰিষ্ঠধীঃ স রূপ্যপীঠায়তনোত্তমস্থিতম || ৫.১০ ||

স বাদিসিংহস্য গিৰং গৰীয়সীং অখংডয়ত পংডিতমংডলাংতবে |
তীক্ষ্ণেন বাক্যেন মিতেন বেগিনা গদাং শবেগেৰ ব্রিশাৰদো মুহুঃ || ৫.১১ ||

অসারসূয়ন দ্বিনব্রপ্রকাৰতো ব্যচীক্ল পত কংচিদখার্থমুচ্চকৈঃ |
জগদ্ব্রজেতুশ্চ জয়ে সসংশয়ঃ তারজ্জনোহজায়ত পূর্ণচেতসঃ || ৫.১২ ||

বিকল্পকোটিবথ খংডয়ন দ্রুতং বেজেহধিকং স্মেবমুখো বৃহন্মতিঃ |
তমস্ততীর্থা দ্যুমণির্বিশুদ্ধয়া গরা শ্রিতো ব্রিষ্ণুপদং সদাস্পদম || ৫.১৩ ||

অগাধমাঅন্যতিরেলমুদ্ধতং তিবক্ষ্তাশেষসবস্ব্রতীততিম |
কামং মহামানসকুংভসংভরো লঘূচকাৰেত্যপি বুদ্ধিসাগৰম || ৫.১৪ ||

শ্ব্ৰ এৰ বাদোহসিংহ্রতি বাদিনৌ খলৌ অদ্যোত্তৰং ভাতি যদীৰ্যতামিতি |
মধ্বেৰ ব্রব্রাণেহমত তৌ জিতৌ জনঃ স নিশ্চিকায়পি নিশাপলায়নাত || ৫.১৫ ||

॥

बुद्ध्याङ्किना वादिरभेण चाहर्जिताः जयश्रियं भूपरिर्तिना चिवात ।
अहो मुहूर्तादयमप्रयत्नवान् अवाप्तवानित्यतिरिम्भितः जनैः ॥ ५.१७ ॥

व्याख्यान कदाचिन्मणिमद्भिर्निर्मितं भाष्यं जनैस्तर्करिशाबदैर्बुतः ।
उवाच वाचः परिहासहासरान् सम्मोदतीर्थः सुबमोददायिनीम ॥ ५.१९ ॥

सत्सूत्राभारे परिचाषिते पृथग् भाष्याभिसंघौ च विशुद्धबुद्धिभिः ।
निगृह्य गृताग्रहमुग्रमेतयोः मान्योहन्त्रयोहन्योन्यमहो न दृश्यते ॥ ५.१८ ॥

इति क्रवाणे प्रतिपादयत्यलं भाष्येऽत्र दोषान् प्रबलान् मुहुर्मुहुः ।
तस्मिंस्तु रिस्मेरधिरोऽपि यत्नतो न श्रेयसः पर्यहर्षिमानमी ॥ ५.१९ ॥

नन्त्रस्य सूत्रस्य परोऽर्थ उच्यतां यद् भाष्यमात्रं भवता निवस्यते ।
भवादृशैर्यः करिभिर्न दृश्यते कथंचनेत्युच्यते रचस्त्रिनः ॥ ५.२० ॥

अक्लिष्टशब्दान्त्रयमेष संभरत सूत्रार्थमुच्छैर्बचनं तदाहददे ।
मानीकृतान्नायुतस्मृति ऋणाद् एष्यत्कथा तां डरसूत्रधावकम ॥ ५.२१ ॥

बुद्धुंसया मत्सबरर्जितान् जनान् समत्सरान् वा रिजिगीषयाहगतान् ।
श्रुतप्ररीणानतितार्किकान् मुहुः भंग्याहनया भंगमुपानिनाय सः ॥ ५.२२ ॥
कदाचिदेनं प्रतिगम्य सौम्यधीः स मध्येगेहार्यरुषः प्रसेदिरान् ।
हेतोः कुतश्चिद् रिमनीकृतोऽप्यहो गुणाङ्किलुक्कः सुजनः प्रसीदति ॥ ५.२३ ॥

তেজোহমৃতং নন্দনগাত্রপাত্রগং নেত্রাংজলিভ্যামপিবত সদাহর্যয়ম |
বিদ্যাসুধাং চাস্য রচোমহাঘটে পূর্ণামসৌ কর্ণপুটেন পংডিতঃ || ৫.২৪ ||

লীলারিরাতে গুরুণা জগদুরোঃ প্রসংগতস্তত্র চ তাদৃশে সতি |
সূত্রার্থরিচ্ছেত কুরু ভাষ্যমংজসে ত্যাক্ষেপপূর্ণং গুরুবভ্যাধাদিমম || ৫.২৫ ||

বিধানমাত্রং তদুপাদদে তদা পয়ো যথাহচ্ছং পৰমঃ স হংসৰাট |
তল্লীনমাক্ষেপমুপৈক্ষতাফলং রাবীর সংতো হি গুণাংশতোষিণঃ || ৫.২৬ ||

বৈবাগ্যবৈয়াত্যসুরাক্ংরপূৰ্কৈঃ যুতো গুণৈঃ পাৰমহংস্যভূষণৈঃ |
জ্যেষ্ঠো যতিৰ্যো লিকুচান্ৰয়োদ্রঃ তং ভূৰিভক্তিঃ স কদাচিদব্রবীত || ৫.২৭ ||

বিৰোধি বেদাংতকৃতাংতসংপদাং ভাষ্যাডিকং চেদিদমস্তু কা ক্ষতিঃ |
অস্মভ্যমাচক্ষুর বিচক্ষণোচিতং ভারং তু সূত্রোপনিষদিব্রবক্ষিতম || ৫.২৮ ||

ইত্যস্য রাচা শৰদেৰ ভাসিতা যদাহখিলাশাঃ শূভপূর্ণয়া বভৌ |
প্রমোদতীর্থাননচংদ্রচংদ্রিকা ব্যাখ্যাভিধা বিষ্ণুপদপ্রকাশিনী || ৫.২৯ ||

জেম্বন কদাচিত কিল কালপালিতাং দিশং প্রয়াতোহচ্যুতবুদ্ধিনা সহ |
সমগ্রধীর্মংডিতবিষ্ণুমংগলং বিষ্ণুং জগন্মংগলমাননাম সঃ || ৫.৩০ ||

ভিক্ষাপ্রদাত্রাহত্র পবীক্ষিতুং মুহুঃ দত্তে প্রভুক্তে কদলীফলোচ্চয়ে |
অনেন নির্যত্রমরায়বিস্ময়ঃ তমার্যবর্যং বিজনেহব্রদদ গুরুঃ || ৫.৩১ ||

ভিক্ষারসানে দ্বিশতাধিকৈঃ ফলৈঃ ক্যুটৈঃ প্রভুতৈঃ পৰিপূৰিতেহপি তে ।
তনুদৰে নাস্তি গৰিষ্ঠতা কথং সুচিত্ত সত্যং বদতাদ ভৱানিতি ॥ ৫.৩২ ॥

অংগুষ্ঠমাত্রং জঠৰপ্ৰতিষ্ঠিতং জাজ্বল্যমানং মম জাতৰেদসম ।
নিত্যং হিতং বিশ্বদহং চ বিত্ত তং বিশ্বেশ্ৰশচেতা ইতি সোহব্ৰবীত তদা ॥
৫.৩৩ ॥

পৰ্যাকুলানেকসৰস্বতীততীন ন্যাযোপপন্নান বিবিধার্থসংযুতান ।
অতীত্য দেশান সময়াংশ্চ চাকুধীঃ অসৌ জগামাভিমতেন বৰ্জনা ॥ ৫.৩৪ ॥

স্বহেলয়া পাতিতপাৰ্থিব্ৰজাং ধীশুদ্ধিদাং কেবলভূষণায়িতাম ।
পয়স্বিনীং প্ৰেম্য পথি দ্বিজাৰ্চিতাং স ভাৱিনীমস্মবদত্র চংডিকাম ॥ ৫.৩৫ ॥

ততঃ ক্ৰমেণ প্ৰচলনুপেয়িৱান অৱংদতেংদীৱবসুংদৰচ্ছৱিম ।
অংভোজনাভং স ভুজংগশায়িনং শ্ৰীৱল্লভং শ্ৰীমদনংতসৎপুৰে ॥ ৫.৩৬ ॥

ৱেদাংতসূত্ৰাণি কৃতাংতৱিত্তমো ব্যাখ্যাদসৌ শিষ্যগণায় সংসদি ।
ৱিলক্ষণং জীৱগণাদ গুণাৰ্ণৱং ব্ৰহ্মাচ্যুতাখ্যং প্ৰতিপাদয়ন মুহুঃ ॥ ৫.৩৭ ॥

অপ্ৰাংশুনুত্ৰোপপদাধিৱাসজঃ স সংকৰো বৈৰপৰায়ণঃ পুনঃ ।
অসূয়য়োচেহত্র মহানতিক্ৰমঃ সূত্ৰার্থ ৱাদোহকৃতভাষ্যকেশ্বৰিতি ॥ ৫.৩৮ ॥

ৱদোত্তৰং ভাতি যদীহ কুৰ্মহে ভাষ্যং কৃতিৰ্ণাস্য হি দংডৱাৰিতা ।

জগদুৰুণামিতি তাং গুৰোগিৰং জনঃ সমস্তোহভিননংদ সস্মিতাম ॥ ৫.৩৯ ॥

প্রাঞ্জৈর্মহাপূৰুষসৰ্বলক্ষণৈঃ সংপন্নদেহোহয়মিতিৰিতে প্রভৌ |
পৰে পৰস্যাপ্যতিপীনতাদৃশঃ স্ফিঙ্ঘাত্ৰসংশংসনমেৰ চক্রিৰে ॥ ৫.৪০ ॥

স্ফিগ্ধূষণানি প্রতিপাদয়ত্যলং সংপূৰ্ণসংখ্যেহস্য তু লক্ষ্মশাস্ত্রতঃ |
তদংডসংখংডনসংশ্ৰং ব্যধাত তদক্ষমোহসৌ প্রকৃতিৰ্হি সাহসতাম ॥ ৫.৪১ ॥
স

নাংরাহত্র তীৰ্থেষুৰচিৰেণ কন্যকাতীৰ্থে সুতীৰ্থে সুখতীৰ্থ আপ্লুতঃ |
সমুদ্রসেতৌ চ নিমজ্য ঝিষ্ণুৰে শ্ৰীৰামনাথায় নমাশ্চকাৰ সঃ ॥ ৫.৪২ ॥

তমাব্ৰজংতং যতিৰেষধাৰিণং দংডং প্রকাশৈশ্যষ হসন্নভাষত |
খংড্যেত দংডো যদি চংড ন ৎৱয়া ৎৱং পংডকোহপংডিত ৰংধ্যৰাগিতি ॥ ৫.৪৩ ॥
॥

লজ্জানতঃ স্বার্থমথার্থয়ন্নসন উপৈক্ষ্যতাসৌ দিব্ৰজনায়কৈস্তদা |
আনংদয়ংতং ৰদনেংদুনা জগত তং দেৱষ্টি কঃ প্রাজ্ঞমিহেতি ৰাদিভিঃ ॥ ৫.৪৪ ॥

য়ায়াঃ প্রসক্তাঃ পৰিষৎসু পূৰুষৈঃ ৰিদ্যা ৰিদনৈকৈৰিৰিধৈঃ সমাগমে |
স তাসুতাসু প্রতিভাতিভাসুৰো ৰিদ্যাসু ৰিদ্যাধিপতিৰ্জিগায় তান ॥ ৫.৪৫ ॥

অচাল্যমানঃ সগুরুঃ স চাপলৈঃ অসজ্জনানামবলীয়সামিহ |
উৱাস মাসাংশ্চতুৰো মহামনাঃ সিংহো গুহাংতোপগতঃ শুনামিৰ ॥ ৫.৪৬ ॥

शृंगारसिंधुः स भुजंगशायिनः श्रीरंगरासः कृतमंगलं सताम ।
अमन्दधीर्देरमरन्दताहगतः करेबकन्याहिमरायुसेरितम ॥ ५.४९ ॥

ततो निरुतः पबमेर पुरुषः प्रणम्य नानायतनेषु संचरन ।
प्रकाशयन स्व्रातिशयानमानुषान आशामुदीचीं प्रययारसौ क्रमात ॥ ५.४८ ॥

ततस्ततो रिस्मितलोचनैर्नरैः निरीक्ष्यमाणोहतिसुलक्षणकृतिः ।
ग्रामोत्तमान प्राप्य पयसिर्ननीतटे रिरेश देरायतनं स किंचन ॥ ५.४९ ॥

अधीत्य धर्मेण षडंगमागमः तदर्थसंरर्णननिर्णयान्निर्ताः ।
प्रापुद्दिर्जेःद्रास्तमपूर्पुरुषः जिञ्जासरः सुप्रथितः जगत्त्रये ॥ ५.५० ॥

सुस्मितेन्दुमबरिन्दलोचनं स्वर्णरर्णमतिभद्रभाशणम ।
रीतभृशमपि रिश्रुभृशणंतं दिद्रुकुशुबलमापतञ्जनः ॥ ५.५१ ॥

रिद्योर्दुतिधीरताबकतिरक्कारे पतंगायितो
दुरादीभकुतर्ककुंभदलने सिंहप्रवर्हायितः ।
लोलालोककलोकदृक्कुमुदिनी संह्लादनेहञ्जायितः
संसन्मंडलमंडनायित उत स्व्रानंदतीर्थो वडो ॥ ५.५२ ॥

॥ इति श्रीमत्करिकुलतिलक त्रिक्रमपंडिताचार्यसूत
नारायणपंडिताचार्यरिबचिते श्रीमध्वरिजये
आनंदांकिते पंचमः सर्गः ॥